

İBRA KARARINDA OY HAKKINDAN YOKSUNLUK*

M. Fahrettin ÖNDER¹
Halis KARADEMİR²

Özet

Anonim şirketlerde genel kurulun alacağı bir kararla yönetim kurulu üyelerinin sorumluluktan kurtarılması ve onlara güven duyulmasına ibra denir. Bu yönüyle ibra bir sorumluluktan kurtarma kurumudur. İbra kararı ile yönetim kurulu üyelerinin ilgili faaliyet dönemindeki ibranın kapsamına giren bütün iş ve işlemler nedeniyle sorumluluğuna gidilmeyeceği beyan edilir.

Çalışmada, oy hakkından yoksunluğa ilişkin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 436'ncı maddesinin genel kurulun ibra kararlarında ne şekilde uygulanacağı ve ibra ile ilgili söz konusu maddenin ikinci fıkrasının nasıl anlaşılması gerektiği, bu konuda doktrindeki görüşler ve Yargıtay kararları ışığında ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: İbra Kararı, Oy Hakkından Yoksunluk, Türk Ticaret Kanunu.

Jel Sınıflandırması: K10, K12, K15.

LACK OF VOTING RIGHTS IN DISCHARGE DECISION

Abstract

Discharge is defined as a decision taken by the general assembly of joint stock companies to relieve the members of the board of directors from their responsibilities and to trust them. This is the way to get rid of a liability. It is declared that the responsibility of the members of the board of directors will not be subject to responsibility due to all the works and transactions that fall within the scope of discharge in the related activity period.

In this study, it will be dealt with in light of the opinions of the doctrine and the decisions of the Court of Cassation how the article 436 of the Turkish Commercial Code numbered 6102 regarding the lack of voting rights will be applied in discharge decisions of the general assembly and how to understand the second paragraph of the before cited article related to discharge.

Keywords: Discharge Decision, Lack of Voting Rights, Turkish Commercial Code.

Jel Classification: K10, K12, K15.

* Bu çalışma Doç. Dr. M. Fahrettin Önder danışmanlığında Halis Karademir tarafından 2017 yılında sunulan "Anonim Şirketlerde İbranın Sözleşme ve Karar Çerçevesinde Etkisi ve Sonuçları" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

¹ Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, fahrettinonder@sdu.edu.tr

² Arş. Gör., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İİBF, haliskarademir@ohu.edu.tr

GİRİŞ

Sermaye şirketleri içinde önemli bir yere sahip olan anonim şirket, kanunen yasaklanmamış her türlü ticari amaç için kurulabilir. Sermaye şirketi olmanın gereği olan sınırlı sorumluluk ve tüzel kişilik perdesinin arkasında sağlanan imkanlarla anonim şirketler sosyal ve ekonomik hayatın vazgeçilmezleri arasındadır. Ülke ekonomisine katkısı büyük olan bankacılık, sigortacılık, sermaye piyasası, finansal kiralama, faktoring gibi bir çok alanda faaliyet gösterecek olan şirketler de kanunen zorunlu tür olarak anonim şirket belirlenmiştir. Ülke ekonomisine etki gücü ve küçük tasarrufların da korunması gereği, hem koruyucu düzenlemelere yer verilmiş hem de kamu otoritesinin de çeşitli şekilde bu faaliyetleri denetim altına almasını zorunlu kılmıştır.

1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) ile şirketler hukukuna ilişkin bir çok yenilikle birlikte anonim şirketler hukukunda ve özellikle de yönetim kurulu ile ilgili bir çok hüküm değişikliğe uğramıştır. Yönetim kurulunun yapısından üye sayısına, üyelerin seçiminden azline ve delegasyondan sorumluluğa kadar yapılan değişiklikler bu minvalde sayılabilir. Yönetim kurulundaki bu değişikliklerin ibra konusuna yansıyan neticelerinin oy hakkından yoksunluğa ilişkin kısımlarının tartışılması gereği ortaya çıkmıştır.

Anonim şirketin iç işleyişinde en etkili araçlarından biri olan ibra konusu, anonim şirketin modern ve teknolojik gelişmelerden etkilenen yapısı ve buna uygun güncel mevzuat düzenlemesi olan TTK'nın sorumluluk hükümleri ile daha da önemli hale gelmiştir. Anonim şirketlerdeki sorumluluğa ilişkin hükümlerin ve buna bağlı olarak da ibraya ilişkin hükümlerin, anonim şirket dışında limited şirketlere (TTK.m.644) ve kooperatiflere (Kooperatifler Kanunu m.98) de uygulanacak olması, ibraya ilişkin hükümlerin ne denli önemli olduğunu ortaya koyacak niteliktedir.

Anonim şirketler, şirket demokrasisinin sonucu olarak çoğunluk ilkesine göre yönetilir. Ancak azınlığın haklarını koruyan mekanizmaya da yer verildiğinden, çoğunluk gücünü sakınarak kullanılmalıdır. Çoğunluk gücünün hakim olduğu yönetimin sağlıklı işlemesi de zaruridir. Anonim şirket yönetiminin sağlıklı işlemesini sağlayan ve adeta otokontrol mekanizmasını teşkil eden ibra kararları ve bu kararlarda geçerli olacak oy hakkından yoksunluğa ilişkin kurallar bu makalenin konusunu oluşturmaktadır.

I. ANONİM ŞİRKET GENEL KURULUNUN İBRA KARARI

I. I. İbra Kavramı

Türk hukukunda yerleşik bir uygulaması olan ibra kavramının sözlük anlamı “beri kılma, temize çıkarılma, aklanma, alacak verecek kalmadığını beyan, borçtan kurtarmak, sağlamlaştırmak; derneklerle ticari şirketlerin, organlarını, yönetim kurullarını sorumluluktan kurtarma, yaptıklarının doğru olduğunu kabul etme” demektir ve ibra kelimesi dilimize Arapçadan geçmiş olup -ber'- kökünden gelmektedir (Devellioğlu, 2015: 464; Yelbaşı, 2014: 263-264).

Hukuk terminolojisinde ibra ile kastedilen anlam, “*borçluyu borcundan kurtarmak, alacaklının bir hakkından tamamen veya kısmen vazgeçmesi*” şeklinde tarif edilebilir (Aytaç, 1982: 7). Ancak ibranın anonim şirketler hukukunda tüzel kişiliğe özgü anlamı vardır. Anonim şirket, genel kurul aracılığıyla aldığı ibra kararı ile, karar sırasında bilinen bütün işlem ve faaliyet konularında, ilgilileri sorumluluktan kurtardığını ve bu konularda herhangi bir alacağının olmadığını ve dava da açmayacağını beyan eder (Aytaç, 1982: 48).

İbra, iş görenlerin hesap verme ilkesine dayanır. Bu hesap verme belli bir hesap dönemi sonunda olur. Anonim şirketler açısından ibra, hesap dönemi sonunda yönetim kurulu üyelerinin ve yöneticilerin ilgili hesap dönemindeki yapıp ettikleri iş ve işlemler dolayısıyla ortaya çıkabilecek olası sorumluluklarından, yalnızca anonim şirketin zararları bakımından, genel kurulca kurtarılması ve onlara güven açıklaması şeklinde tarif edilebilir. Burada ibranın iki fonksiyonu ön plana çıkmaktadır. Öncelikle ibra kararı ile yönetim kurulu üyeleri ve yöneticilerin olası sorumluluklarının dava edilmesinden vazgeçildiği beyan edilir. Diğer bir fonksiyon ise, bu kararla mevcut yönetim

kurulu üyeleri ve yöneticilerin gelecek hesap dönemi için anonim şirket tarafından verilen bir güven açıklaması söz konusudur. Bu güven açıklaması ibra edilenler için görevlerini yaparken daha motivasyonlu çalışmalarını sağlarken aynı zamanda anonim şirketin iç ilişkileri açısından otorite ve prestijli yönetim gibi olumlu sonuçları da beraberinde getirir. İbra anonim şirketin dış ilişkileri açısından da önem arz eder. Çünkü anonim şirketle işlem yapacak üçüncü kişileri, anonim şirketi temsil edecek ve yapacakları iş ve işlemlerle anonim şirketi sorumluluk altına sokacak kişilere duyulan güvenle, ticari hayatta güvene dayalı iş birliğine teşvik edecektir. Bu yönüyle, alacaklılar açısından bir etkisi olmasa da, ibra kararlarının önemi inkar edilemez.

I. II. İbra Kararının Hukuki Niteliği

İbraya yakın bir kavram olan menfi borç ikrarı, taraflar arasında bir borcun var olmadığının tespitine yönelik bir hukuki işlemdir (Gümüş, 2015: 52). Diğer bir tanıma göre ise menfi borç ikrarı, tarafların şüpheli addettikleri veya borçlunun itiraz ettiği bir alacağın ortadan kaldırılmasını sağlayan hukuki işlemdir (Aytaç, 1982: 32). Olumlu/müspet borç ikrarı, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK)'nın 18'inci maddesinde, “*Borcun sebebini içermemiş olsa bile borç tanınması geçerlidir*” şeklinde düzenlenmiştir. İsviçre-Türk Hukukunda menfi borç ikrarı hakkında yasal düzenleme bulunmamaktadır. Sözleşme özgürlüğü çerçevesinde menfi borç ikrarına da olanak tanımak gerekir. Doktrinde menfi borç ikrarı, “borçlu veya onun yetkili temsilcisi tarafından, alacaklı ya da yetkili temsilcisine karşı sebebini açıklamadan bir borcun varlığının kabul edildiği borç sözleşmesidir” şeklinde tanımlanmıştır (Karlı, 2007: 4). Diğer bir tanıma göre, menfi borç ikrarı, taraflar arasında herhangi bir alacak hakkının bulunmadığının tespit edildiği sözleşmedir. Türk hukukunda ibra sözleşmesine ilişkin hükümler menfi borç ikrarı için de caridir. Uygulamada çoğu kez ibraname başlığı altında düzenlenen hukuki işlemlerin, yapılacak yoruma göre teknik olarak ibra mı yoksa menfi borç ikrarı mı olduğu belirlenmelidir. Miktarı belirli ya da belirlenebilir olmayan alacaklar için yapılan ibranameler, menfi borç ikrarı olarak nitelendirilmelidir (Gümüş, 2015: 52-56).

Menfi borç ikrarı sözleşmesiyle ibra sözleşmesi arasındaki en temel farklılık, bir borcun varlığı hususundaki ihtilaftır. Bir borcun varlığı kesin ise bu borçtan kurtulmak için ibra sözleşmesi yapılması gerekirken, borcun varlığının ihtilafli/şüpheli olduğu durumda ise, menfi borç ikrarı sözleşmesinin yapılması gerekir (Karlı, 2007: 6).

Anonim şirketlerde ibranın hukuki niteliği, Türk hukuku öğretisinde ve uygulamasında kabul gören baskın görüşe göre kural olarak ‘menfi/olumsuz borç ikrarı’dır (Aytaç, 1982: 31-32, 48; Akdağ Güney, 2016: 415; Çelik, 2007: 101; Pulaşlı, 2016: 725; Poroy vd., 2014: 409; Helvacı, 1995: 101; Tekil, 1998: 226; Tekinalp, 2015: 468; Bilgili ve Demirkapı, 2013: 602; Çamoğlu, 2010: 225; Şener, 2017: 336). Genel kurulun ibra kararı ile ibra edilenlerin ilgili faaliyet dönemindeki yaptıkları iş ve işlemlerden dolayı şüpheli görülen veya borçlu tarafından reddedilen alacak ortadan kaldırılmaktadır. Bu da menfi borç ikrarının niteliğini ortaya koyar. Çünkü ibra edilenlerin, ilgili faaliyet döneminde yaptıkları iş ve işlemlerinden bir sorumluluğunun doğup doğmayacağı kesin değildir. Ancak anonim şirkette, ibra edilenlerin sorumluluğundan kaynaklanan alacak kesin ise ve buna rağmen sorumlular sorumluluklarından ibra edilecekse, bu anlamda ibranın menfi borç ikrarı niteliği, ibra sözleşmesi şekline dönüşür ve borçlar hukuku bakımından ibra görüntüsü verir (Aytaç, 1982: 15, 31).

Anonim şirketler hukukunda ibranın hukuki niteliğinin menfi borç ikrarı olduğu görüşü bir çok yönden eleştiriye açıktır. Buna göre, ibra edilenlerin kusursuz yönetimi sonucunda hiçbir tereddüde yer vermeyecek şekilde sorumlulukları da doğmayacaktır. Bu durumda menfi borç ikrarı ile açıklanan ibranın yönetime güven dışında pek bir değeri kalmayacaktır. Bunun dışında, ibra edilenlerin sorumluluklarının kesin olduğu durumda ise ibranın menfi borç ikrarı ile açıklanması söz konusu olamaz. Bu durumda bir ibra sözleşmesi gündeme gelir. Fakat anonim şirketlerdeki özelliklerden dolayı ibra sözleşmesi olarak kabul etmek de mümkün değildir. Bu duruma da çok ender rastlanmaktadır (Aytaç, 1982: 33).

Her ne kadar eleştiriye maruz kalsa da ibranın hukuki niteliğinin kural olarak menfi borç ikrarı olması sonucu değiştirmemektedir. Alınan ibra kararı somut olayın özelliklerine göre bünyesinde farklı özellikleri barındırorsa da bu menfi borç ikrarı niteliğini etkilememektedir. Geçerli bir ibra kararı ile anonim şirketin ilgili hesap dönemine ilişkin işlemler nedeniyle tazminat talebi bulunmadığı ikrar edilir ve artık yönetim kurulu üyelerine karşı, söz konusu döneme ait ve ibranın kapsamına giren işlemler nedeniyle anonim şirket tarafından sorumluluk/tazminat davası açılmaz (Çamoğlu, 2010: 226).

İbranın hukuki niteliğinin menfi borç ikrarı olduğu görüşü Yargıtay tarafından da kabul görmüştür. Yargıtay'ın bir kararına göre³, “İbra hukuki niteliği itibariyle menfi borç ikrarıdır. İbra edilen işlemler hakkında sonradan maddi bir hataya dayanılmadan ibradan dönülerek ibraya konu işlemler hakkında dava açılması mümkün değildir. Ancak, ibranın borçtan kurtarıcı sonucu doğurabilmesi ibraya konu işlemlerin açıkça ortaya konulması, bilinmesi ve tartışılmasına bağlıdır.”

Bize göre de ibranın hukuki niteliğinin menfi borç ikrarı olarak kabul edilmesi gerekir. Çünkü yönetim ve temsil alanındaki ilgili faaliyet dönemine ilişkin bütün faaliyetlerin kusursuz olacağı gibi bir iddia her türlü izahattan varestedir. Buna göre yönetim kurulu üyelerinin sorumlu olup olmadıkları, genelde bir yargılama sonucu ortaya çıkacağından, tereddütlüdür. Bu tereddütlü durumun ortadan kaldırılması ise menfi borç ikrarının niteliği ile olur. Çünkü menfi borç ikrarında sorumluluğun doğup doğmayacağı kesin olmayan bir durumun sona erdirilmesi amaçlanır. Genel kurula ulaşan bilgiler doğrultusunda alınan ibra kararı sadece açıklanan maddi olaylarla ilgili olarak (TTK.m.558/2) sorumluların sorumluluklarını ortadan kaldıracığı için bu durumda alınan ibra kararının menfi borç ikrarı niteliğinde olduğu savunulabilir. Çünkü açıklanan maddi olaylara ilişkin olarak sorumluluğun doğduğu bilinmesine rağmen veya tereddütlü olmasına rağmen alınan ibra kararı geçerlidir. Bu da menfi borç ikrarının özelliği olarak ortaya çıkar.

I. III. İbranın Kararının İbra Sözleşmesinden Farkı

Şirketler hukukundaki ibra kavramı ile borçlar hukukundaki ibra kavramı birçok yönden birbirinden farklılık arz etmektedir. Bu farklılıkları ortaya koymak, iki kurumun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

İlk farklılık olarak, borçlar hukukundaki ibra, alacaklı ile borçlu arasında yapılan iki taraflı bir sözleşmedir. Alacaklı tek taraflı bir irade beyanı ile alacak hakkından vazgeçemez (Tekinay vd., 1993: 986). Şirketler hukuku bakımından ibrada ise, karşı tarafa varması gereken tek taraflı yenilik doğurucu bir hukuki işlem vardır ve ibra edilenlerin kabulüne ihtiyaç yoktur (Pulaşlı, 2016: 725; Akdağ Güney, 2016: 417; Aytaç, 1982: 49; Çelik, 2007: 99). Ayrıca bir icra işlemine gerek kalmadan sonuç doğurur ve kararın açıklanması gerekli ve yeterlidir (Çevik, 1988: 592).

İkinci olarak, ibra sözleşmesine konu borcu doğuran işlem kanunen veya taraflarca belli bir şekilde bağlı olsa da, bu borcu ortadan kaldıran ibra sözleşmesi herhangi bir şekil şartına tabi değildir (TBK.m.132/1). Oysa anonim şirketlerde ibra kararı alınması, genel kurulun kanunda yazan şartlara göre toplanmasını ve karar almasını gerekli kılar (Aytaç, 1982: 50).

Yine borçlar hukuku anlamındaki ibra sözleşmesinde, varlığında tereddüt edilmeyen bir alacak hakkı ortadan kaldırılırken; anonim şirketlerdeki ibrada, hukuki niteliğinin menfi borç ikrarı olması dolayısıyla varlığında çoğu zaman ihtilaf bulunan bir alacak, bazen de kusursuz yönetimde bir alacak dahi olmaması söz konusudur. Anonim şirketler hukuku bakımından ibra ile borçlar hukuku bakımından ibranın en temel farklı burada ortaya çıkmaktadır (Aytaç, 1982: 14; Çelik, 2007: 50).

Anonim şirketler üçüncü kişilerle borçlar hukuku anlamında bir ibra sözleşmesi (Erlasvertrag, Schulderlass) yapabilir. Bunun için yönetim kurulu (TTK.m.365) yetkilidir. Fakat yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun ibra edilmesi (Entlastung) söz konusu olduğunda, yönetim kurulunu ibra etme yetkisi münhasıran genel kurula aittir (TTK.m.408/2-b). Anonim şirketin

³ Y. 11. HD. E.2015/11856, K.2016/9175 (emsal.yargitay.gov.tr, Erişim: 23.02.2017)

üçüncü bir kişiden olan alacağı bir sözleşme şeklinde ibra edebilmesi öncesinde bunu genel kurulda bir karar şeklinde tezahür ettirmesine de bir engel bulunmamaktadır. Böyle bir durumda genel kurulda alınan ibra kararı, daha sonra yönetim kurulunca yapılacak ibra sözleşmesinin bir ön şartı konumuna gelmiş olacaktır.

Borçlar hukuku bakımından ibra sözleşmesi Alman ve İsviçre hukukları bakımından 'Erlasvertrag' kelimesi ile anonim şirketler bakımından ibra kavramı ise 'Entlastung' kelimesi ile karşılanmaktadır. Türk hukukunda ise farklı manalarına rağmen iki farklı müessese tek bir kelime ile ibra⁴ kelimesi ile karşılanmaktadır ve bu durum karışıklığa sebebiyet vermenin yanı sıra bu karışıklık, ibranın hukuki niteliği konusunda daha da belirginleşmektedir (Aytaç, 1982: 9-10).

I. IV. Oy Hakkından Yoksunluğa Etki Eden Açık ve Örtülü İbra Kararı

İbra, açık olabileceği gibi örtülü de olabilir. Genel kurulun gündeminde açıkladığı ve bu yönde açıkça karar aldığı durumlarda açık (sarih, doğrudan) ibra söz konusudur. Diğer bir deyişle, genel kurulun gündeminde ibra kararı almaya ilişkin bir madde bulunduğu, bu maddeye göre ibra kararı alınmasına açık ibra denir (Çelik, 2007: 51; Helvacı, 1995: 102).

Açık ibra, esasen TTK'nın 558'inci maddesinde düzenlenmekle beraber farklı maddelerinde de açık ibraya ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Açık ibra kararı ile genel kurul, yönetim kurulu üyelerinin ve yöneticilerin sorumluluktan ibra edilmeleri yönünde karar verir (Tekinalp, 2015: 468). Açık ibra kararı genel olabileceği gibi, kişi, konu, zaman veya kurucular gibi çeşitli yönlerden özel bir ibra kararı şeklinde de olabilir (Çelik, 2007: 51-55).

Herhangi bir sınırlama olmaksızın genel kurulun açık ibra kararı, aynı zamanda genel ibra anlamına da gelmektedir. Her faaliyet yılı sonunda yapılan genel kurulda alınan ibra kararı kural olarak genel ibra kararıdır. Kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde alınan ibra kararı genel ibra olarak yorumlanmalıdır (Çamoğlu, 2010: 226). Genel ibra kararında, yönetim kurulu üyeleri ve yöneticiler için alınan ve ilgili hesap döneminin tamamını kapsayan işlemlerin ibra edilmesi söz konusudur (Aytaç, 1982: 136; Çamoğlu, 2010: 226).

Genel kurul, kural olarak genel nitelikte bir ibra kararı alır. Fakat böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır. Genel kurul alacağı ibra kararını kişi, konu veya süre bakımından kapsamını sınırlamaya da yetkilidir (Aytaç, 1982: 137; Pulaşlı, 2016: 726). Bu ibra kararına özel ibra denilmektedir.

Genel kurul, yönetim kurulu üyelerinin tamamını ibra etmeksizin bazılarını ibra etmekten kaçınabilme yetkisini haizdir (Pulaşlı, 2016: 726). Bu ibra kararı kişi bakımından sınırlandırılmış özel nitelikli bir karardır. Kural olarak ibra oylaması ibra edilenler bakımından tek seferde yapılır. Ancak bazı üyelerin kapsam dışı bırakılması kararlaştırılmış ise, bu oylamada belirtilebilir ya da hepsi için ayrı ayrı oylama yapılabilir. Bu oylamada bazıları ibra edilirken bazıları ibra edilmeyebilir. Örneğin, murahhas müdürler kapsam dışı bırakılabilir (Aytaç, 1982: 136-137).

Yine, ibra kararı konu yönünden de sınırlandırılmış olabilir. Kural olarak ibranın kapsamına genel kurulun bilgisine ulaşan konular girer ve bununla da sınırlıdır. Ancak genel kurul bu kapsamı isterse genişletebilir, isterse daraltabilir. Genel kurulun bazı işlemler yönünden ibranın kapsamını daraltması durumunda konu bakımından sınırlı özel ibra kararı söz konusudur (Aytaç, 1982: 138).

Keza ibra kararı, süre yönünden faaliyet döneminin yalnızca bir kısmına has olarak da verilmesi mümkündür (Pulaşlı, 2015: 2145). İbranın süre yönünden kapsamı kural olarak ilgili hesap dönemidir. Genel kurul ibranın kapsamını hesap döneminin belli bir kısmıyla sınırlandırabilir. Bu şekilde verilen ibra kararları da süre bakımından sınırlı özel ibra niteliğindedir (Aytaç, 1982: 138).

⁴ Entlastung anlamında ibra ile ilgili TTK'nın, 408/2-b, 409/1, 424, 436/2, 558, 559, 616 ve 619'uncu madde hükümleri düzenlenmiş iken; Erlasvertrag anlamında ibra ile ilgili ise, TTK'nın 601'inci maddesi zikredilebilir. Ayrıca TTK'nın 'makbuz istemek hakkı' başlıklı m.709/1'de ibra şerhinden bahsetmektedir.

Burada değinilmesi gereken diğeri bir nokta da, kuruluş ve sermaye artırımı bakımından ibranın kapsamıdır. TTK'nın 559'uncu maddesindeki şartları sağladıktan sonra kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin ibralarına karar verilmesi de kapsamı itibariyle özel ibra olarak nitelendirilebilir. Burada süre bakımından dört yıl önceki sorumluluğun azınlığın karşı çıkması durumunda ortadan kaldırılması söz konusudur. Kişi bakımından yine özel bir ibra kararı verilir. Burada ya kurucular ya da sermaye artırımı kararı verildiği zaman görevde olan yönetim kurulu üyeleri ibra edilir. Konu bakımından ise, kuruluş işlemleri veya sermaye artırımı sırasındaki sorumluluğu doğuracak iş ve işlemlerdir.

Olağan genel kurul toplantı gündeminde ibra kararı alınmasına yönelik bir gündem maddesi olmayıp da aksi karardan anlaşılmadıkça bilançonun onaylanmasıyla yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibra edilmiş varsayılacağı TTK'nın 'bilançonun onaylanmasına ilişkin karar' başlıklı 424'üncü maddesinde hüküm altına alınmıştır. Aslında hüküm ibrayı doğrudan düzenlememiştir. Esasen bilançonun onaylanması ile ibra farklı kararlara tabidir. Fakat bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararına TTK'nın bağladığı diğeri bir sonuç da, ilgililer hakkında örtülü de olsa ibra sonucunu doğuracaktır. Bu duruma doktrinde örtülü (zımni, dolaylı) ibra, ibra karinesi ya da ibra varsayımı gibi terimler kullanılmaktadır (Aytaç, 1982: 138; Domaniç, 1988: 687-688; Çelik, 2007: 55; Moroğlu, 2016: 244-245; Helvacı, 1995: 103; Pulaşlı, 2015: 2149; Bahtiyar, 2015: 390; Kendigelen, 2012: 323; Çamoğlu, 2010: 227).

TTK'nın 'bilançonun onaylanmasına ilişkin karar' başlıklı 424'üncü maddesi şu şekilde düzenlenmiştir,

"Bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı, kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğurur. Bununla beraber, bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi belirtilmemişse veya bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse⁵ onama ibra etkisini doğurmaz."

Fıkranın ilk cümlesi örtülü ibranın olumlu şartını hüküm altına alırken, ikinci cümlesi ise olumsuz şartları hüküm altına almıştır.

Kanun, genel kurulca aksi kararlaştırılmadığı sürece, bilançonun onaylanmasıyla aynı zamanda genel kurulun, böyle bir niyet olmasa da, ibra iradesinin de varsayılacağını hüküm altına almıştır (Çamoğlu, 2010: 227; Akdağ Güney, 2016: 420). Ancak genel kurulda ibra için ayrı bir oylama (açık ibra) yapıldığı takdirde bu varsayım (örtülü ibra) gerçekleşmeyecektir (Poroy vd., 2014: 412).

Olumlu şart olarak, genel kurulda onaylanan bilançonun, mevzuatın öngördüğü şekilde, açıklık ve doğruluk ilkelerine göre düzenlenmiş bilanço olması gerekir. Burada bilanço ifadesi geniş yorumlanmalı, kar-zarar hesabı ve yıllık faaliyet raporunun yanı sıra sözlü açıklamalar ve denetçi raporu da kapsama dahil edilecek şekilde anlaşılmalıdır (Aytaç, 1982: 140; Çamoğlu, 2010: 227).

İkinci cümle olumsuz şartı düzenlemiştir. Buna göre, bilinçli olarak bazı hususları gizleyen yahut bilançoda yer almasına rağmen mahiyeti itibariyle anlaşılamayan bir bilançonun olmaması gerekir, aksi halde onaylama ibra sonucunu doğurmayacaktır (Poroy vd., 2014: 411; Pulaşlı, 2016: 728). Diğeri bir ifadeyle, bilançodaki bilgilerin eksik veya gereği gibi açıklanmamış olması veya şirketin gerçek mali durumunun görülmesine engel olmak amacıyla yanlış bir takım bilgiler bilançoya bilinci olarak yansıtılmışsa, genel kurulun bu bilançoğu onaylaması ilgililerin ibrasına engel olur (Pulaşlı, 2016: 728). Buna göre, bilanço ilkelerine veya bilançonun düzenlenmesi konusundaki kanuni şartlara bilinçli olarak uyulmaması, ibranın geçersizliği sonucunu doğuracaktır. Yine bilançonun genel kurul tarafından onaylanmaması halinde, ilgililer ibra edilmiş olmazlar ve haklarında sorumluluk davası açılabilir (Akdağ Güney, 2016: 420, 422).

TTK'nın 424'üncü maddesinin bilançonun onaylanmasının ibra sonucunu doğurmayacağı hususundaki olumsuz şartını düzenleyen ikinci cümlesi 'bilinçli hareket edilmiş' olma şartını

⁵ 424'üncü maddenin gerekçesine göre, 'bilinçli hareket etmek' ifadesi, kast sözcüğünden kaçınmak amacıyla konulduğu ifade edilmektedir. Bkz. Yalvaç-Kaya, 2011: 670-671.

aramaktadır⁶. Yani bilançonun gerçeği yansıtması her durumda değil, bilançoyu düzenleyenlerin bu hususta bilinçli hareket ettiği durumda ibrayı geçersiz kılacaktır (Akdağ Güney, 2016: 422). Aksi durumda, bilanço bilinçli olarak peçelenmediyse, ilgililer bilanço gerçeği yansıtmasa bile ibra edilmiş sayılacaktır. Bilinçli hareketin kim tarafından ve ne şekilde ispat edileceği hususunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Yönetim kurulunun en önemli görevi bilançoyu kanuna uygun olarak eksiksiz hazırlamaktır, aksi halde sorumluluk meydana gelir. Bilinçli hareket etme şartı yönetim kurulu üyelerinin yanlış bilançoya rağmen sorumlu tutulmasını zorlaştırmakta, adeta sorumluluktan kurtulmanın yolunu açmakta ve yönetim kurulunun hatasının sonucuna şirketi katlanmak zorunda bırakmaktadır (Akdağ Güney, 2016: 423). Bilanço düzenlenirken yapılan yanlışların bilinçli mi yapıldığı yoksa sehven mi yapıldığı ya da birtakım olayların bilinçli olarak mı peçelendiği yapılacak denetim sonucunda ortaya çıkacaktır. Bağımsız denetime tabi anonim şirketler açısından sorun bağımsız denetime tabi olmayan anonim şirketlerdekinden daha azdır. Bağımsız denetim raporu da genel kurulda tartışıldığı için örtülü ibranın geçerli olması ve sorumluları sorumluluktan kurtarması daha mümkündür. Ancak bağımsız denetime tabi olmayan anonim şirketlerde, eğer şirket kendi isteğiyle denetim yaptırmıyorsa, soruna daha farklı yaklaşılmalıdır. Bu durumda pay sahipleri bilgi alma ve inceleme hakkını sonuna kadar kullanmalı, özel denetçi atanması konusunda genel kuruldan istemde bulunmalıdır. Örtülü ibra kararı genel kurulda tartışılan konuları kapsayacaktır ve bilançonun gerçeği bilinçli olarak gizlemesi ya da yanlış bilgiler içermesi durumunda sorumluluk da ortadan kalkmayacağı için yönetimin hatasına şirketin katlanmak zorunda olacağı gibi bir yorum yumuşatılmalıdır.

II. İBRA KARARINDA OY HAKKINDAN YOKSUNLUĞUN KAPSAMI

II. I. Oy Hakkı ve Oy Hakkından Yoksunluk Kavramları

Kullanılması toplantıya bağlı olan ve anonim şirket genel kurulunda kararın oluşum sürecine katılarak çeşitli konularda ve özellikle şirket yönetiminde etkili olabilme yetkisine pay sahibinin oy hakkı denir (Teoman, 1983: 3 ve Pulaşlı, 2015: 1456). Oy hakkının sahipleri kural olarak pay sahipleri, istisnai olarak da intifa hakkı sahipleridir ve pay sahibi bakımından asgari oy hakkı vazgeçilmez ve müktesep bir haktır (Tekinalp, 2015: 363). Bu hak, genel kurulda (TTK.m.434/1) veya elektronik ortamda (TTK.m.1527/5) pay sahibi veya onun temsilcisi aracılığıyla kullanılabilir. Pay sahibi bu hakkını kullanarak hem iradesini açıklar hem de şirket iradesinin oluşmasına ve açıklanmasına katkıda bulunarak seçimlerde tercihini yapar, organlara seçilecek üyeleri belirler, onların işlemlerini denetler, onları ibra eder ya da etmez (Pulaşlı, 2015: 1456).

Oy hakkının doğumu pay bedelinin kanunen veya esas sözleşme ile belirlenen asgari miktarının ödenmiş olmasına bağlıdır (TTK.m.435/1). Kural olarak nakdi sermaye taahhüdünün en az dörtte biri peşin geri kalanı ise yirmi dört ay içinde ödenmelidir (TTK.m.344). Esas sözleşmeye konulacak hükümlerle dörtte birlik asgari şart artırılabilir ve yirmi dört ayı geçmemek şartıyla bakiye sermaye borcu ifa şekli ve süresi istenildiği gibi düzenlenebilir (Poroy vd., 2014: 504). Nakdi sermaye taahhüdü dışındaki sermaye taahhütlerin oy hakkı vermesi için TTK'nın 128'inci maddesine göre bu taahhütlerin şirketin uhdesine geçmiş olması gerekir.

Doktrinde çeşitli tartışmalar olmakla beraber⁷, oy kullanma işleminin hukuki işlem olarak kabul edilmesi gerektiği savunulabilir. Çünkü pay sahibinin oy kullanmasıyla birlikte, bu kullanılan oy yönünde ya da aksi yönde bir karar ortaya çıkacaktır. Neticede pay sahibinin oyu yönünde bir

⁶ TTK'nın 424'üncü maddesinin gerekçesine göre, "bu hususta bilinçli hareket edilmişse" ibaresinin sadece "bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak yanlış birtakım hususları içeriyorsa" ifadesiyle ilgili olduğu ve bu cümle parçasını nitelediği, ayrıca peçelemenin bilinçsiz bir şekilde de yapılmış olabileceği veya bilanço konulan kalem örneğin, karşılık amacını aşan bir şekilde gerçek durumun görülmesine engel olabileceği, bu hallerin ise ibraya engel olmaması gerektiği belirtilmektedir. Bkz. Yalvaç-Kaya, 2011: 670-671.

⁷ Bu tartışmalar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Paslı, 2009: 177-178.

karar alınırsa ortaya hukuki işlem niteliğinde bir genel kurul kararı çıkacaktır. Eğer pay sahibinin oyunun aksi yönünde bir karar çıkarsa bu durumda pay sahibinin söz konusu karara karşı iptal davası açma hakkı ortaya çıkacaktır. Örneğin, genel kuruldaki ibra oylamasında pay sahibi ibra yönünde oy kullanırsa ve sonuçta ibra kararı ortaya çıkarsa, pay sahibinin sorumluluk davası açma hakkı ortadan kalkacaktır. İbra aleyhinde oy kullanırsa bu kez, sorumluluk davası açma hakkı altı aylık hak düşürücü süreyle sınırlanacaktır (TTK.m.558/2).

Oy hakkı payın itibari değerine göre belirlenir. Her pay sahibi sadece bir paya sahip olsa da en az bir oy hakkına sahiptir (TTK.m.434/1-2). Kural bu olmakla birlikte TTK'da bazı paylara imtiyaz tanınarak eşit itibari değerdeki bir paya diğerlerinden farklı sayıda oy hakkı verilebilir. İmtiyaz kuruluşa ya da daha sonra yapılacak esas sözleşme değişikliği ile tanınabilir (Pulaşlı, 2008: 20). Bir paya en çok on beş oy hakkı tanınabilir (TTK.m.479/1-2). Bunun gerekçesi ise kurumsallaşmanın ve yönetimin oluşturulmasının kolaylaştırılmasıdır (Poroy vd., 2014: 504). Ancak esas sözleşme değişikliklerinde, ibra ve sorumluluk davaları hakkında alınacak genel kurul kararlarında oyda imtiyaz kullanılmaz (TTK.m.479/3)⁸. İlerde görüleceği üzere TTK'nın 436'ncı maddesine göre, oy hakkından yoksunlukta, ilgili pay sahibinin ya da şirkette imza yetkisine sahip kişilerin esasında kendi paylarından doğan oy hakkını kullanamayacakları ve bunun da kapsamına, oy hakkından yoksunluğa ilişkin hükümlerin muhatabı kişilerin hem adi hem de imtiyazlı paylarından doğan oy hakkının girdiğine tereddüt yoktur (Teoman, 2009: 24). Teoman'a göre, bizzat oy hakkından yoksunluğun kapsamına girmeyen bir üçüncü kişinin, yönetim kurulu üyesinin ibrası oylamasında imtiyazlı paylardan doğan oylarını neden kullanamayacağı hususu izaha muhtaç olacak bir durumdur (Teoman, 2009: 24). Gerekçede bu hususla ilgili şu izah yapılmıştır, 'oyda imtiyazın kullanılmadığı kararlarda sadece önem kriterinin egemen olmadığı aynı zamanda oyda imtiyazın araştırılarak hâkimiyet kurulmasının önüne geçilmek istenmesi de etken olmuştur' (Yalvaç ve Kaya, 2011: 742). Oy hakkında imtiyaz sahiplerinin esas sözleşme değişikliği, ibra kararı ve sorumluluk davası açılması hallerinde de oyda imtiyaz hakkı tanınmış olsaydı diğer pay sahiplerinin kaba tabirle "esamesi okunmazdı" denilebilir. 'Hem yönetirim hem de sorumlu olmam' ifadesi de bu durum için söylenecek diğer bir ifade olabilir. Bu yönüyle TTK düzenlemesinin isabetli olduğu söylenebilir.

Oy hakkı, emredici bir kuraldır, bunun istisnası ise oy hakkından yoksunluktur. Yani oy hakkından yoksunluk, oy hakkı konusunda emredici hükümlerden ayrılmayı ifade eder (Teoman, 1983: 14). Ancak oy hakkından yoksun olunan durumlarda, pay sahipleri genel kurul toplantısına katılabilir ve görüşlerini açıklayabilir (Pulaşlı, 2015: 1474). Bununla birlikte oy hakkından yoksunluk sadece olumlu oy vermeyi değil aynı zamanda olumsuz oy vermeyi de içerir (Teoman, 1983: 125). Bu itibarla oy hakkından yoksunluk, oy hakkı veren bir payın sahibinden kaynaklanan sebeplerle yalnızca bazı kararlarda, bir nevi geçici olarak oy hakkı sağlamaması demektir (Tekinalp, 2015: 367).

Oy hakkından yoksunluk kavramının temelinde yatan düşünce, anonim şirket ile pay sahibi arasındaki menfaat çatışmasında pay sahibinin kendi lehine davranacağı şüphesidir (Teoman, 1983: 16; Pulaşlı, 2015: 1475; İmregün, 1974: 109). Bu şüphenin haklılığı konusunda duraksama yoktur. Çünkü pay sahibi oy hakkını kullanırken kendi menfaatini bırakıp anonim şirketin menfaatlerini gözetme gibi bir zorunluluğu yoktur (Teoman, 1983: 12). Böyle bir zorunluluk bulunmaması, pay sahibinin oyunu kullanırken tam bir serbestlik içinde olduğunu da göstermez. Eğer çoğunluk pay sahipleri kendi menfaatine olan ancak bile bile şirketi zarara uğratacak bir şekilde oy kullanırsa, bu oy verme serbestisi TMK'nın 2'nci maddesinde düzenlenen dürüstlük kuralı ile hakkın kötüye kullanılması yasağı ve hakların en az zarar verecek şekilde kullanılması ilkesi⁹ sınırları dahilinde daralır (Teoman, 1983: 13-14). Genel kurul kararlarının sağlıklı olması için kararın usulüne göre

⁸ Fıkranın anlam ve amacı dikkate alındığında, her ne kadar Kanunda yer almasa da, yönetim kurulu üyelerinin tümü aleyhinde sorumluluk davası açılmasına karar verileceği zaman, şirketi temsil edecek kayyımın genel kurulda seçimi sırasında da imtiyazlı paylardan doğan oy hakkının kullanılmaması gerekir. Bkz. Pulaşlı, 2008: 25.

⁹ Anonim şirketler hukukunda ilkel çoğunluk ilkesi olan %50+1 oyun istediği kararı alıp azınlıkta kalanların tümünü ezebileceği anlayışı terk edilmiş, yerini gücünü sakınarak kullanan çoğunluk anlayışına bırakmıştır. Bkz. Poroy vd., 2014: 287.

alınmış olması yetmez, ayrıca dürüstlük kurallarına da uygun olması gerekir. Çoğunluk, şirket menfaati ile azınlığın ve belirli ortakların menfaatleri arasındaki dengeyi özenle korumalıdır. Çoğunluğun gücünü kötüye kullanarak aldığı kararlar dürüstlük ilkesine aykırıdır ve bu aykırılık genel bir iptal sebebi teşkil edebilir (Poroy vd., 2014: 535). Nitekim oyda imtiyazı ibra kararında yasaklayan TTK hükmünün bir amacı da burada ortaya çıkar. İmtiyazlı oylarla çoğunluk gücü kemikleşen pay sahiplerinden ibra kararında şirketin menfaatinin kendi menfaatinin önüne geçirmelerini istemek pek gerçekçi olmaz.

II. II. İbra Kararında Oy Hakkından Yoksun Kişiler

Oy hakkından yoksunluk, TTK'nın 436'ncı maddesinde iki fıkra halinde düzenlenmiştir. Buna göre,

“(1) Pay sahibi kendisi, eşi, alt ve üstsoyu veya bunların ortağı oldukları şahıs şirketleri ya da hakimiyetleri altındaki sermaye şirketleri ile şirket arasındaki kişisel nitelikte bir işe veya işleme veya herhangi bir yargı kurumu ya da hakemdeki davaya ilişkin olan müzakerelerde¹⁰ oy kullanamaz.

(2) Şirket yönetim kurulu üyeleriyle yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin kararlarda kendilerine ait paylardan doğan oy haklarını kullanamaz.”

Görüldüğü üzere TTK'nın 436'ncı maddesinde anonim şirket genel kurulunda oy hakkının iki halde kullanılamayacağı iki fıkra halinde düzenlenmiştir. İstisnaların dar yoruma tabi olduğu ve Kanunda sınırlayıcı şekilde sayıldığı için, yorum ve örneksime yoluyla yeni bir oydan hakkından yoksunluk hali yaratılamaz (Teoman, 1983: 15-16).

436'ncı maddenin birinci fıkrasında genel bir oy hakkından yoksunluk hükmü düzenlenmiştir. Söz konusu birinci fıkraya göre, birinci halde pay sahibinin oy hakkından yoksunluğu için, pay sahibinin bizzat kendisi, eşi, alt veya üstsoyu veya bunların ortağı oldukları şirket ile anonim şirket arasında şahsi bir iş veya işlem yahut bir davanın olması gerekmektedir. Yönetim kurulu üyelerinin şirketin işlerine herhangi bir şekilde katılmış olduğu konusunda duraksama olmadığı kabul edildiğine göre, yönetim kurulu üyeleri birbirlerinin ibrasında oy kullanamaz (Helvacı, 1995: 103)¹¹. Yönetim kurulu üyelerinin ibrası için ayrı ayrı karar alınacaksa, ibra edilecek üye dışında kalan diğer üyeler müteselsil sorumluluk gereğince oy hakkından yoksundur (Aytaç, 1982: 123). Teoman'a göre, “yönetim kurulu üyelerinin birbirlerinin ibrasında oy kullanamayacakları sonucuna varılırken, sadece müteselsil sorumluluk durumu göz önüne alınmakla kalınmamalı bunun yanı sıra yönetim kurulu üyeleri arasındaki karşılıklı dayanışma ve birbirini koruma, ilerde birlikte çalışabilme düşüncesi gibi, kişisel ilişki ve unsurlar da dikkate alınmalıdır.” (Teoman, 1983:128).

İbra kararlarında oy hakkından yoksunluk konusunda 436'ncı maddesinin ikinci fıkrasında düzenleme yapılmıştır. Yönetim kurulu üyelerinin ve yönetimde görevli imza yetkisine sahip kişilerin, ibra kararında sahip olduğu paylardan kaynaklanan oy hakkını kullanamayacağını düzenleyen bu hükmün amacı, birinci fıkradaki gibi şirket ile pay sahibi arasındaki menfaat çatışması mıdır, yoksa ibra sonucunda şirketin tazminat isteminin sona ermesi dolayısıyla, bu kararda kendi lehine oy kullanmasının bir nevi kendi davasının hakimi olmasının önüne geçilmek istenmesi midir?

¹⁰ Oy hakkı müzakerelerde değil, kararlarda kullanılır. Nitekim ikinci fıkrada ‘kararlarda’ ifadesi de bu eleştiriyi haklı çıkarmaktadır. Bkz. Moroğlu, 2016: 252.

¹¹ Y. 11. HD. 31.05.2016 tarih E.9554/K.5992 sayılı kararına göre, “Somut olayda, yönetim kurulu üyeleri birbirlerinin ibra oylamasına katılmışlar ve olumlu oy kullanmışlardır. Yukarıda açıklanan hüküm [TTK.m.436/2] uyarınca yönetim kurulu üyelerinin birbirlerinin ibralarında oy kullanamayacak olmaları ve yönetim kurulu üyelerinin oyları çıkarıldığında yeterli nisabın sağlanamaması nedeniyle 12.09.2013 tarihli genel kurulda alınan yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin kararın da iptaline karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş ve hükmün bu yönden asıl ve birleşen davacılar yararına bozulması gerekmiştir.” Bkz. Eriş, 2017: 2242-2243.

Bu sorunun cevabı birinci fıkradaki düzenlemenin ikinci fıkra için de geçerli olup olmayacağı sorununun da cevabını verecektir.

Doktrinde bazı yazarlar (Aytaç, 1982: 119; Çamoğlu, 2010: 232; Çelik, 2007: 139; Domaniç, 1988: 689; Poroy vd., 2014: 409) yönetim kurulu üyelerinin ibrasında oy hakkından yoksunluk haline firkadaki belirtilen “yönetim kurulu üyeleri ile yönetimde görevli imza yetkisine sahip kişilerin” yanında, birinci fıkradaki kişilerin de oydan yoksun oldukları görüşündedir. Buna göre, yönetim kurulu üyelerinin eşleri, alt veya üstsoyları veya bunların ortağı oldukları şahıs şirketleri ya da hakimiyetleri altındaki sermaye şirketleri genel kuruldaki ibra oylamasında oy hakkından yoksundurlar.

Aksi görüşte olan yazarlar (Akdağ Güney, 2016: 441; Helvacı, 1995: 104; Pulaşlı, 2015: 1477; Teoman, 1983: 126; Yasaman, 2013: 84) ise, yönetim kurulu üyeleri ile yönetimde görevli imza yetkisine sahip kişilerin, yönetim kurulu üyelerinin ibrasında oy hakkından yoksun oldukları halde, birinci fıkra da sayılan yakınları nasıl ki yönetim kurulu üyesi seçiminde oy kullanabiliyorsa ibra kararında da oy kullanabilir. Çünkü ibra, pay sahibi ile şirket arasında şahsi bir iş veya işlem oluşturmayacağı gibi,¹² yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasındaki hiçbir iş şahsi sayılamaz ve yönetim kurulu üyesi şirket açısından üçüncü bir kişi olarak bulunmaz (Helvacı, 1995: 104). Kaldı ki yönetim kurulu üyesi pay sahipliği hakkının vermiş olduğu yönetime katılma hakkının sonucu olarak yönetime katılmış bulunmaktadır ve burada şirket ile yönetim kurulu üyesinin menfaatleri de çatışmaz (Teoman, 1983: 115). Dolayısıyla bizim de savunduğumuz bu görüşe göre, ibra kararında oy hakkından yoksun olanlar bellidir ve ikinci fıkradaki düzenleme sınırı çizdiği için hükmü genişleterek birinci fıkradaki kişileri de kapsama almak doğru değildir. Burada ayrıca şu söylenebilir, kanun koyucunun amacı birinci fıkradaki gibi olsaydı o zaman ikinci fıkrayı düzenlemezdi, zira kanun koyucu kural olarak abesle iştigal etmez. İbraya ilişkin özel oy hakkından yoksunluk hükmünün düzenlenme amacı ibra kararının niteliğinden kaynaklanmaktadır (Teoman, 1983: 122). Çünkü bir kimse kendi kendini ibra ederek sorumluluktan kurtulamayacağı gibi, kendi kendisine karşı güven de duyamaz (Teoman, 1983: 122; Şener, 2017: 511-512). Yönetim kurulu üyeleri için öngörülen ibra kararındaki oy hakkından yoksunluk kuralının, yönetim kurulu üyeleri hakkında sorumluluk davası açılması yönündeki genel kurul kararında da uygulanması gerektiği savunulabilir¹³.

Yönetim kurulu üyeleri, genel ya da özel nitelikteki açık ibra kararlarında ve örtülü ibra kararlarında oy hakkından yoksundur (Tekinalp, 2015: 368; Teoman, 1983: 124; Şener, 2017: 512). Burada örtülü ibra kararında oy hakkından yoksunluk konusu üzerinde durmak gerekir. Zira bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı, karardan aksi anlaşılmadığı sürece ilgililerin aynı zamanda örtülü ibrası sonucunu da doğuracağından oy hakkından yoksunluğa azami dikkat edilmelidir. Çünkü ibra maddesinin olmadığı bir genel kurul gündeminde bilançonun tasdiki maddesi zorunlu olarak yer alacağından, bilançonun tasdiki yoluyla oy hakkından yoksunluğu aşmak, örtülü ibra yoluyla hakkın kötüye kullanılmasından başka bir anlam taşımayacaktır. Bu sebeple açık ibra maddesinin olmadığı bir genel kurulda bilançonun tasdiki oylamasında yönetim kurulu üyeleri oy hakkından yoksundurlar. Bununla birlikte ibra oylaması ile bilançonun onaylanmasına ilişkin oylama ayrı ayrı yapılacaksa ibra kararında oy hakkından yoksun olanların, bilançonun onaylanması kararında oy kullanmasının önünde hiçbir engel yoktur (Teoman, 1983: 124). Buna ek olarak

¹² Y. 11. HD. 24.10.2014, E.2013/13148, K.2014/16463 kararına göre, “(...) somut olaya gelindiğinde [e]TTK’nın 374. maddesinin birinci fıkrasındaki [436/1] yoksunluk halinin gerçekleşmesi için gündem maddesinin, pay sahibi veya eşi veya usul ve fûru ile şirket arasındaki şahsi bir işe yahut davaya dair olması gerekir. Dairemizin yerleşik içtihatlarında da kabul edildiği üzere (Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 19.07.2007 tarih, 2206/2171 E. 2007/10775 K. sayılı ilamı) yönetim kurulu üyelerinin ibrasının ‘şahsi bir iş’ olarak değerlendirilmesi mümkün olmadığından, anılan yasa hükmünün babanın (yönetim kurulu üyeleri M. ve Ç’nin babası N.’un) yönetim kurulu üyelerinin ibrası konusunda oy hakkından yoksunluk hali olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.” Kararın tam metni için bkz. Altaş, 2016: 136-137.

¹³ Y. 11. HD. 13.03.2014 tarih, E.2012/13035, K.2014/4826 kararına göre, “(...) yönetim kurulu üyeleri için [e]TTK’nın 374. Maddesinde [TTK.m.436] öngörülen oydan yoksunluk kuralının, sorumluluğa ilişkin davanın açılması hakkındaki kararın oylanması halinde de uygulanması gerekir. Dairemizin kararları da bu yöndedir (08.05.2006 gün ve 2005/5156 E-2006/5293 K).” Kararın tam metni için bkz. Altaş, 2016: 516.

yönetim kurulu üyeleri kendi ibralarında oy hakkından yoksun olsalar da, toplantıya katılabilirler ve muhalefetlerini tutanağa geçirtebilirler (Poroy vd., 2014: 539).

II. III. Oy Hakkından Yoksun Kişilerin İbra Oylamasında Temsilci Sıfatıyla Oy Kullanıp Kullanmayacağı Sorunu

Yönetim kurulu üyelerinin temsilci sıfatıyla oy kullanıp kullanamayacağı sorunu doktrin tarafından tartışılmıştır. İlk olarak yönetim kurulu üyeleri ile yönetimde imza yetkisini haiz kişiler kendilerine ait paylardan doğan oy haklarını temsilcisi aracılığıyla da kullanamayacaktır. Çünkü asılın yapamadığı bir işi vekil de yapamaz. Bu konuda bir duraksama yoktur. Fakat sorun bir yönetim kurulu üyesi, kendi ibra oylamasında üçüncü kişiye ait oyları onun temsilcisi olarak kullanıp kullanamayacağı noktasındadır.

Sorunu olumsuz cevaplayan yazarlara göre, yönetim kurulu üyeleri ibra oylamasında kendi adlarına oy kullanamayacağı gibi başka bir pay sahibinin temsilcisi sıfatıyla da oy kullanamazlar. Çünkü bir kimse kendi hakkında oy kullanma yasağına tabi ise, bir pay sahibinin temsilcisi olarak da kendi ibrasında oy kullanmaması gerekir. Bu hiç kimsenin kendi davasının yargıcı olamayacağı ilkesinin doğal bir sonucudur (Çamoğlu, 2010: 232; Pulaşlı, 2015: 2152).

Bu görüşe karşı çıkan yazarlara göre ise, bir yönetim kurulu üyesi, kendi ibra oylamasında üçüncü kişiye ait oyları onun temsilcisi olarak kullanabilir (Tekinalp, 2015: 368; Kırca, 2004: 76; Akdağ Güney, 2016: 439; Bilgili, 2004). Öncelikle pay sahibi oy hakkının kullanılması için yönetim kurulu üyesine temsil yetkisi verdiğinde, bunun sonuçlarını da önceden kabul etmiştir ve bu oyların ibra kararında da kullanılacağını öngörmüş demektir. Yine yönetim kurulu üyesi başkasına ait paylardan kaynaklanan oyları kullandığı için ne kendi kendini ibra etmiş olur ne de kendi davasının yargıcı sayılır (Akdağ Güney, 2016: 439; Kırca, 2004: 71-73). Diğer bir gerekçe ise, kanun koyucu genel oydan yoksunluk halini düzenledikten sonra ibra oylamasında oydan yoksunluğu 436'ncı maddenin ikinci fıkrasında ayrıca düzenlemiştir. Kanun koyucu yönetim kurulu üyesinin temsilen oy kullanmasını da yasaklamak isteseydi bunu da hüküm altına alırdı. Mezkur hükümde 'kendilerine ait paylardan doğan oy haklarını kullanamazlar' ifadesi de bu görüşü desteklemektedir. Dolayısıyla bizim de katıldığımız ikinci görüşün kabulü TTK'nın ruhu ile de uyumludur.

Yönetim kurulunda bir tüzel kişinin temsil edilmesi halinde temsilci yönetim kurulu üyesinin ibrasında, tüzel kişinin oy kullanmasının kendi ibrasında oy kullanmak anlamına geldiği için TTK'nın 436'ncı maddesine aykırılık oluşur (Çamoğlu, 2010: 235; Develi, 2016: 172; Helvacı, 1995: 104; Yasaman, 2013: 287). Çünkü yönetim kurulu üyesi bizzat tüzel kişinin kendisidir ve ibra edilen kişi de tüzel kişidir. Dolayısıyla tüzel kişinin yönetim kurulundaki temsilcisi tüzel kişinin oylarını kullanarak tüzel kişiyi ibra edemez (Akdağ Güney, 2016: 438). Tüzel kişinin yönetim kurulundaki temsilcisinin ayrıca pay sahibi olması durumunda, temsilci kendi paylarından kaynaklanan oyları temsilcisi olduğu tüzel kişinin ibrasında kullanabilir (Develi, 2016: 173).

II. IV. Oy Hakkından Yoksunluğun Nisaplara Etkisi

Oy hakkından yoksun bulunan paylar ibra kararı için toplantı yeter sayısının oluşumunda dikkate alınır, fakat karar yeter sayının oluşumunda dikkate alınmaz (Pulaşlı, 2015: 2152). Buna göre ibra oylamasında karar yeter sayısı oy hakkından yoksun kişiler dışında kalan kullanılabilir oy sayısına göre saptanır. Buna göre toplantıda temsil edilen 500 oy varsa ve 400 oy oydan yoksunsa, geriye kalan 100 oyun 51'i ile ibra kararı alınabilir (Çamoğlu, 2010: 233).

Oy hakkından yoksunluğa ilişkin kurallara aykırı bir şekilde genel kurulda ibra kararı alınmış ve oy hakkından yoksun paylar ibra kararının alınmasında etkili olmuş¹⁴ ise başkaca bir sebebe gerek olmadan alınan ibra kararının iptali TTK'nın 445'inci maddesine göre dava edilebilir (Pulaşlı, 2016: 590; Şener, 2017: 512). TTK'nın 436'ncı maddesinin ikinci fıkrası emredici nitelikte olduğu için, oy hakkından yoksun bulunanların ibra kararında oy kullandığı bir genel kurulda her hangi bir pay sahibi, oy hakkından yoksun kişilerin oy kullandığına ilişkin muhalefetini tutanağa geçirtmesine gerek olmadan alınan ibra kararının iptalini isteyebilir (Pulaşlı, 2015: 2152).

II. V. Oy Hakkından Yoksunluk Kurallarına Aykırılığın Yaptırımı

Oy hakkından yoksunluk kurallarına aykırılığın yaptırımı, TTK'nın 445'inci maddesi gereğince alınan kararın iptalinin dava yoluyla ileri sürülebilmesidir (Pulaşlı, 2016: 590). Ayrıca oy hakkının kullanılmasına ilişkin sınırlamaların herhangi bir şekilde etkisiz bırakılması veya dolanılması amacıyla payların ya da pay senetlerinin devrinin veya başkasına verilmesinin geçersiz olduğu Kanunda düzenlenmiştir (TTK.m.433/1). Hükmün öngörülme amacı, oy hakkına ilişkin çeşitli sınırlamaların uygulanmasını önleme amacına yönelik her türlü devri ve bırakmayı hükmün kapsamında değerlendirme olanağı vermesidir¹⁵. Söz konusu hükümden ibra kararında oy hakkından yoksun olan kişilerin, ilgililerin bu arada kendilerinin ibrasının sağlanması amacıyla, sahip oldukları pay senetlerinin her türlü devredilmesinin geçersiz olduğu sonucuna varılacaktır.

Oy hakkından yoksunluğa ilişkin kuralların oy sözleşmeleri yoluyla TTK'nın 433'üncü maddesine aykırı bir şekilde dolanılması da geçersizdir. Şirket iradesini oy gücüyle etkilemeleri oy hakkından yoksunluk kurallarınca yasaklanmış bulunan pay sahiplerinin, bu yasağı cezai şartla güçlendirilmiş oy sözleşmeleri ile aynı oy gücünü elde etmeye çalışmaları yasağın dolanılması sonucunu doğurur (Çelik, 2007: 159; Moroğlu, 2015: 65). Örneğin, bir yönetim kurulu üyesinin sahip olduğu payların üzerinde başka bir pay sahibi ya da üçüncü kişi lehine intifa hakkı kurarak, bu kimse ile intifa konusu paylardan kaynaklanan oy haklarını kendisinin ibrası lehinde kullanacağına yönelik bir oy sözleşmesi yapması durumunda, bu oy sözleşmesi TTK'nın 436/2'deki oy hakkından yoksunluğa ilişkin emredici kuralın dolanılması demektir ve 433/1 maddesi gereğince geçersizdir (Moroğlu, 2015: 65).

SONUÇ

Genel kurulun ibra kararı, yönetim kurulu üyeleri ve yöneticiler için olası sorumluluktan kurtulma kurumudur. İbra kararının diğer tüm genel kurul kararlarında olduğu gibi kurucu şekil şartlarına uygun olarak alınması gerekir. Genel kurul toplantısının çağrısının yapılmasından en son tutanağın imzalanması aşamasına kadar hukuka uygun bir şekilde hareket edilmelidir. Genel kurulun bu kararının oluşumu için en önemli araç ise kullanılan oydur. Oyun kullanılması hukuki işlem niteliğinde olup, oy hakkı pay sahipleri için vazgeçilmez ve müktesep haklardan biridir.

Oy hakkı kural olmakla birlikte, oy hakkından yoksunluk istisnai nitelik taşır. Yönetim kurulu üyelerinin anonim şirket genel kurulunda ibrası oylamasında oy hakkından yoksunluğa ilişkin kurallar incelenmiş olup, ibranın, pay sahibi ile şirket arasında şahsi bir iş ya da işlem olmadığı gibi yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasında da şahsi bir iş ya da işlem olmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla ibra kararında oy hakkından yoksun kişiler belirlenirken sadece TTK'nın 436'ncı maddesinin ikinci fıkrasının dikkate alınması gerektiği söylenebilir.

¹⁴ Y. 11. HD. 24.10.2014, E.2013/13148, K.2014/16463 kararına göre, "(...) yönetim kurulu üyelerinin kendi ibralarında oy kullanması mümkün değil ise de, yönetim kurulu üyelerinin kendi ibralarında oy kullanması tek başına kararın geçersizliği sonucunu doğurmaz. Kararın geçersiz kılınması için kanuna aykırı olarak kullanılan oyların kararın sonucunu etkilemiş olması gerekir." Kararın tam metni için bkz. Altaş, 2016: 136-137.

¹⁵ TTK'nın 431/1'inci madde gerekçesi. Bkz. Yalvaç-Kaya, 2011: 685.

Oy hakkından yoksunluk, açık ibra kadar örtülü ibra için de geçerlidir. Yine yönetim kurulu üyeleri hakkında geçerli olan bu hüküm, yönetim kurulu aleyhine açılacak sorumluluk davasına yönelik genel kurulda alınacak kararın oylamasında da geçerli olmalıdır. Örtülü ibra sonucunu doğuracak bilançonun onaylanması oylamasında ibra kararında oy hakkından yoksun kişilerin oy kullanmamaları, eğer kullanmışlarsa karar nisabından çıkarılması gerekir. Oy hakkından yoksun kişilerin ibra kararında oy kullanmaları sonucunda iki farklı durum ortaya çıkar. Eğer kullanılan oy, kararın oluşumuna etki etmemişse sorun yoktur. Aksi halde alınan karar, muhalefet şerhi aranmaksızın, TTK'nın 445'inci maddesine göre iptali kabil bir karardır.

Diğer taraftan yönetim kurulu üyeleri, ibra oylamasında üçüncü kişilere ait paylardan doğan oy hakkını temsilci sıfatıyla kullanabilmelidir. TTK düzenlemesi 'kendilerine ait paylardan doğan oy hakkını kullanamaz' ifadesiyle bu görüşü desteklemektedir (TTK.m.436/2).

Oy hakkından yoksunluk kurallarına aykırı şekilde alınan ibra kararının yaptırımını ilgili kararın dava yoluyla iptalinin istenebilmesidir (TTK.m.445). Ayrıca oy hakkından yoksunluğa ilişkin kuralların her şekilde dolanılması TTK'nın 433'üncü maddesine göre yasaktır. Oy hakkından yoksunluğa ilişkin kuralın oy sözleşmeleri yoluyla aşılması da bu yasağın içinde mütalaa edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akdağ Güney, N. (2016). *Anonim Şirket Yönetim Kurulu*, İstanbul: Vedat Kitapçılık
- Altaş, S. (2016). *6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Şirketler Hukukuna İlişkin Yüksek Yargı Kararları*, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Aytaç, Z. (1982). *Anonim Ortaklıklarda İbra*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
- Bahtiyar, M. (2015). *Ortaklıklar Hukuku*, İstanbul: Beta Yayıncılık
- Bilgili, F. (2004). Anonim Şirket Genel Kurulunda Yönetim Kurulu Hakkında İbra Kararı Alınmasında Yönetim Kurulu Üyelerinin veya Diğer Yöneticilerin Vekaleten Oy Kullanabilmeleri, *Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi*, S. 27, Mayıs, http://www.e-akademi.org/makaleler/fbilgili-3.htm#_ftn14 adresinden alındı (Erişim Tarihi, 03.04.2017)
- Bilgili, F. & Demirkapı, E. (2013). *Şirketler Hukuku*, Bursa: Dora Yayıncılık
- Çamoğlu, E. (2010) *Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*, İstanbul: Vedat Kitapçılık
- Çelik, A. (2007). *Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası*, Ankara: Adalet Yayınevi
- Çevik, O. N. (1988). *Anonim Şirketler*, Ankara: Seçkin Kitabevi
- Develi, E. (2016). *Tüzel Kişinin Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyeliği*, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Devellioğlu, F. (2015). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları
- Domaniç, H. (1988). *Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması TTK Şerhi II*, İstanbul: Temel Yayınları
- Eriş, G. (2017). *Açıklamalı-İçtihatlı Ticari İşletme ve Şirketler*, C.2, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Gümüş, M. A. (2015). *Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi*, İstanbul: Vedat Kitapçılık
- Helvacı, M. (1995). *Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu*, İstanbul: Beta Yayıncılık
- İmregün, O. (1974). *Anonim Ortaklıklar*, İstanbul: Gün Matbaası
- Karlı, Ö. (2007). *Sebebi Gösterilmeyen Borç Tanınması*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul

- Kendigelen, A. (2012). *Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler Yenilikler ve İlk Tespitler*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık
- Kırca, İ. (2004). Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyesinin İbra Oylamasında Temsilci Sıfatıyla Oy Kullanıp Kullanamayacağı Sorunu, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 53(1), <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/279/2526.pdf> adresinden alındı (Erişim: 12.02.2017)
- Moroğlu, E. (2015). *Oy Sözleşmeleri*, İstanbul: Vedat Kitapçılık
- Moroğlu, E. (2016). *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu: Değerlendirme ve Öneriler*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık
- Paslı, A. (2009). Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Kullanılan “Oy”un Hukuki Niteliği, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. LXVII(1-2), ss. 167-182, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuhfm/article/view/1023009566/1023008869> adresinden alındı (Erişim: 15.03.2017)
- Poroy, R., Tekinalp, Ü. ve Çamoğlu, E. (2014). *Ortaklıklar Hukuku I*, İstanbul: Vedat Kitapçılık
- Pulaşlı, H. (2008). Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Oy Hakkındaki İmtiyazın Sınırı ve Etkisiz Olduğu Haller, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. XXIV(3)
- Pulaşlı, H. (2016). *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, Ankara: Adalet Yayınevi
- Pulaşlı, H. (2015). *Şirketler Hukuku Şerhi*, C.2, Ankara: Adalet Yayınevi
- Şener, O.H. (2017). *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Tekil, F. (1998). *Anonim Şirketler Hukuku*, İstanbul: Alkım Yayınları
- Tekinalp, Ü. (2015). *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, İstanbul: Vedat Kitapçılık
- Tekinay, S. S., Akman, S., Burcuoğlu, H. ve Altop, A. (1993). *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul: Filiz Kitabevi
- Teoman, Ö. (1983). *Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, İstanbul: Fakülteler Matbaası
- Teoman, Ö. (2009). Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkı, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. XXV(3)
- Yasaman, H. (2013). *Şirketler Hukuku ve Sermaye Piyasası Hukuku İle İlgili Makaleler, Mütalaalar, Bilirkişi Raporları*, C.2, İstanbul: Vedat Kitapçılık
- Yelbaşı, C. (2014). *Fransızca-İngilizce-Almanca Karşılıklarıyla Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü*, Ankara: Sim Matbaacılık